

1923-11-23

AFSENDER

Thomas Laub

MODTAGER

Joakim Skovgaard

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Arkivplacering:

Mappe 96 nr. 20

DOKUMENTINDHOLD

Afventer transskription.

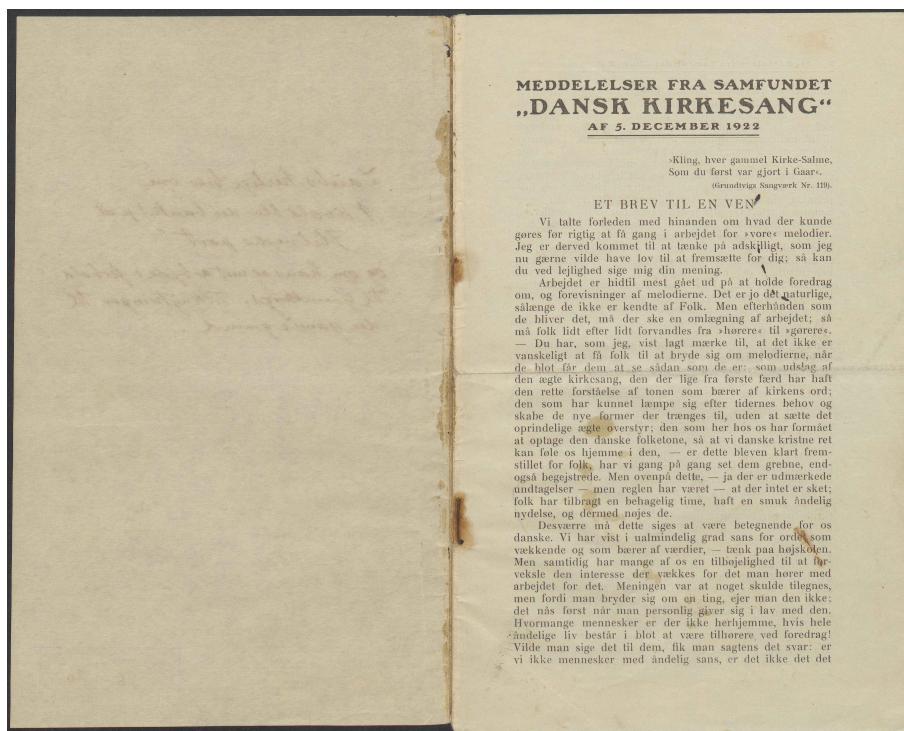
TRANSSKRIFTION

Afventer transskription.

Lauvs herlige brev om
„I Kvæld blev der banket på
Helvedes port“
og om hans og mit arbejde + forhold
til Grundtvigs. Tilknytningen til
den gamle grund.

KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET



KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

2 Meddelelser fra Samfundet „Dansk Kirkesang“

kommer an på? — Før denne tilhøjelighed magten, bliver det danske folk et folk af tilhørere.

På kirkelivets område viser dette sig i sin grellste skikkelse. Forholdene har medført at præken er kommen til at indtage hovedpladsen ved gudstjenesten. Følgen er bleven, at for mange er det at gå i kirke ét med at høre den eller den præst. De har rent glemt hvad gudstjeneste er: at menigheden der samler sig om hvad Gud har givet, og på grundlag af hans gaver frembringer sin tale, sin lovsprisning, sin bekendelse, sine bønner, — alt hvad der ligger den på hjerte. Gudstjenesten er menighedens lovtal, et offer af samme art som dem vi læser om i biblen. Bag ethvert offer ligger dette: Vi kommer frem for Guds ansigt, breder ud for ham alt hvad han har givet os, bekender at det er alt fra ham, intet har vi af os selv; vi véd at vi kan kun modtage det når vi siger tak, uden tak er gaven gavnløs. Så bringer vi da, som Kain sit neg, som Abel sit lam, vor fattige lovssang, førstegroden af den høst som Gud ved sine gaver lader vokse frem i os; som en offerrog stiger den op til Gud, han modtager den, det véd vi; og alt det vi her har lagt frem for ham, tager han så op med sin hånd og giver os det alt på ny, med sin velsignelse, mangefoldbet. Se dette kan vi ikke undvære, ingen præken, selv den bedste, kunde erstatte det. Og den præken der driver det ud af gudstjenesten, har taget fra os noget af det bedste vi har, den store oplevelse af Gud som giver, den store opvæelse i et liv der helt er offer til Gud.

Nu må du ikke tro at jeg vil præsten og hans præken til livs. Der er altid brug for dem, om ikke just altid på det sted hvor de i reglen færdes. De almindeligste former for præken: omvendelses-, opvækkelses- og oplysningspræken hører ikke hjemme ved gudstjenesten. For den forsamling der trænger til den første slags, som altså ikke er omvendt eller vakt, som ikke kender Gud uden af omtale af præsten, som ikke til daglig lever, om end i al skrøbelighed, sammen med Gud, kan jo ikke være den levende menighed der med forset og bevidsthed samler sig om Gud som den kender. Og vi kommer for at tale med ham, ikke for at behøves om ham. Omvendelse og oplysning kan ikke undværes, uden dem kunde der jo overhovedet ikke være tale om gudstjeneste, men derfor har de ikke lov til at tage den plads der skal bruges til andet, de må finde deres egen plads, forud for og ved siden af gudstjenesten.

Men én slags præken er der plads for. Det er den der højer sig tjærende ind under gudstjenesten for at fremme hvad vi har for dér. Dens indhold er kortelig dette: Se hvad Gud har givet os! lad os sige ham tak derfor! Den

3 Meddelelser fra Samfundet „Dansk Kirkesang“

har sit forbillende i oldkirken. De der dengang havde ordets eller sangens gave, traadte op som ordførere, som forsangere, og ved det de førte frem tilskyndede de, opmuntrede de menigheden, saa den endnu ivrigere og varmere kunde lægge sit svar til deres lovsang. Der var noget i denne gamle vekselsang som er rigtig betegnende for den ægte gudstjenestes væsen, noget som vi godt kunde have brug for. Men rigtignok ikke i den skikkelse hvori det ofte føres frem nu til dags.

Man har ved den slags forsøg i reglen altfor meget indtryk af at der skal pyntes paa gudstjenesten for at gøre den tillokkende, saa der kan komme så mange flere tilhørere. Og det, der indføres af liturgi er ofte det rene koncertvæsen, ikke en sang som menighedens sans er vakt for, og som den føler den kan bruge for bedre at tale med Gud. Bøge dele er lige forkasteligt. At lokke til Gud og hans gaver ved ydre midler er en kirkelig usømmelighed, lige føel om det er ved gudelig te, ved lysbilleder, ved åndfulde modepræken eller ved koncertopførelser. Det eneste løkkemiddel vi har lov til at bruge er det, at menigheden i sin lovsprisning og tak til Gud viser sådan en glæde, så andre tænker: gid jeg dog var med i den glæde! Men hvordan skulde en menighed dog kunne udtale sin glæde gennem en lavslytten til musik, selv om den er nok så fin. De der svarer for den slags plejer at sige: vi må have mere »stilbedelse« ved gudstjenesten. Det lyder jo kont, men oprigtig talt, der er mere tilbedelse i en glad menigheds sang af en almindelig salme som »Et barn er født«. Og oldkirkens sang var sandelig ikke koncertmusik.

På endnu et punkt gøres der menigheden uret, der bliver også der taget noget fra den. Man ser jo gang på gang, at præsten ved valget af salmer mere tænker på: hvad kan passe til min præken og sætte den i ret lys? — end: hvad kan hjælpe menigheden til rigtig at tale med Gud? Nu har vores salmedigtere, ikke mindst de to største, Brorson og Grundtvig, foruden egenlige salmer skrevet en mængde udmærkede åndelige digte, den første især omvendelses- og vækkelses-salmer, den anden mest oplysnings-salmer, — digte der er herlige at bruge til besning i enrum, ved gudelige møder, ved fordrag. Mange af dem bruges med forkærlighed på begge sider af præken. Det betegnende ved dem er imidlertid, at de er *tiltale* til menigheden, altså igen en slags præken. Når nu en gudstjeneste består af, først og fremmest som det vigtigste, en vækkelses- eller oplysningspræken (der hvor den uheldige skik med skriftemål efter præken bruges, endda to præken, som altså optager den største del af tiden) så flere »prækensalmer« før og efter, så måske, for at opmuntre folk, til indgang

KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

og udgang et lille net lyrisk digt der ikke har for meget med kristendom at gøre som sålid frejdige eller lign., — så må man sige, at der gjort hvad gøres kan for at udrydde gudstjenesten. Heldigvis er der da i reglen også allergangen, og salmerne ved den plejer jo endnu at være rigtige gudstjenestosalmer («Vor Herre Jesu mindefest»). — men så er paa mange steder de fleste folk gået bort. Og desuden drejer det sig om en forholdsvis kort Tid der ikke fylder det halve af præken tiden. — Kan du ikke nok forstå, at jeg af og til fristes til at udbrøde: Har vi virkelig ikke tid og raad til, blandt de mange gudelige foredragsmøder med præken for og bag, — jeg indrommer fuldtid at de bør og skal holdes, — men har vi ikke tid til, blot en time om ugen, at holde én virkelig gudstjeneste hvor det er menigheden der taler til Gud og for hans ansigt? og ikke andet, ingen sammenblanding med stillalec-tjenesterne, som jo dog, eftersom vi nu engang er opdragede, vil tage magten fra menighedens egen tale.

(Lad mig i forbigående bemærke: vi er jo enige om, at der både er kresse og enkeltpersoner der danner hæderlige udførelser. Jeg behøver altså ikke at gentage det ved hver enkelt anklage.)

Men, siger du måske: er vi nu ikke kommen lovlige langt fra det vi begyndte med, arbejdet på melodierne? Nej, vi er hvor vi skal være. Gudstjenesten er altså ganske særlig menighedens arbejdsmark; det vidste oldkirken. Katolikkerne har taget arbejdet fra menigheden, og har ladet skirken, d. v. s. gejstligheden, besørge det, som så meget andet. Vi lutherske synes jo, at vi i det stykke står så højt over de katolske. På adskillige Punkter er vi godt med på lægfolkets umyndiggørelse. Når mennesker vænnes til at lade *det* besørge af andre, som ganske særlig er lagt frem for dem selv; kniber det for dem at blive voksne. Vort danske lægfolk gør som helhed, ialfald udadtil, ikke noget særlig voksent indtryk. Hver gang der er en sag oppe, er det altid præsterne der er ordførere, lægfolket venter tålmodig på parolen, og følger så den præst som er «deres egen». Det er i længden ikke ganvligt for ens arbejdsdygtighed.

Men nu gælder det om at vinde, hvad vi har tabt. Og er vor arbejdssevne svækket, må vi begynde dér, hvor et arbejde i mere end almindelig grad møder sig som vort eget. Dette arbejde er arbejdet for kirkesangen. Er gudstjenesten vor arbejdsmark, så er kirkesangen vort arbejdsredskab, for vi kan kun holde gudstjeneste, *fælles* menighedsgudstjeneste, ved at synges sammen. Og nu er vi jo snart mange der har fået øje for hvilken skat vi har i «vore» melodier. Men så gør også en åndelig lov, en

menighedslov, sig gældende: enhver der finder en skat, er pligtig at dele den med de andre. Vi må nu sammenkalde naboer og venner og sige: glæd jer med os. Og den glæde består i at vi sammen lærer flere og flere melodier at kende, rigtig lever os ind i skatterne. Vi begynder i små kresse, men de må vokse; vennerne og naboerne må hidkaldes i stadig større mængde. Vi kan godt kalde disse sammenkomster menighedsmoder, men det skal ikke være menighedsmoder i den almindelige forstand, hvor et opbyggeligt foredrag er midtpunktet; nu skal vi være «gørere» og ikke «hørere». Og den der leder moderne behøver ikke at være præst, det skal være et menighedsmedlem som er så musikalsk at han kan lære os ved at synges for eller spille for. Naturligvis må vi være i forbindelse med præsten, og stadig få at vide hvilke melodier der kan blive brug for ved gudstjenesten; der bør aldrig indføres nye melodier, uden når de tilføjes er kendte af en stor skare, så de straks kan gå med glans og med glæde. Sådán var det at de bar dem ad på Liselund. De kom sammen i kresse, alene for at lære melodierne; Thorvald Aagaard ledede indførelsen, og så spurgte de Morten Larsen og de andre: hvad har vi nu brug for? Og det hele var dem til stor glæde. Et eksempel til efterfølgelse!

Når vi nu gør ligeså, vil vi også få stor glæde, — ikke blot af de herlige melodier, men også af mange herlige salmer som er skammelig lidt kendte. Der køres jo altid på de samme salmer, de som «passer til prækenen». — Og for præsterne må det da være en stor glæde at se menigheden selv tage fat. Det er jo med dem som med lærere: en god lærer véd at hans arbejde går ud paa at han lidt efter lidt gør sig selv overflødig; er eleven udlært, voksen, har læreren gjort sin gerning, så kan han gå med glæde. At menigheden nu virkelig begynder på at gøre sit eget arbejde, er jo tegn på at den begynder at blive voksen.

Ikke blot på disse to punkter er arbejdet ganvligt, også overfor modstanderne vil det gøre nytte. Når store kresse af menigheden glæder sig ved melodierne, har modstanderne ikke ret til at afvise dem, så længe de selv ikke grundigt og uden fordomme har sat sig ind i dem, så de véd hvad de virkelig indeholder. Dette har de hidtil ikke gjort; nu vil de gennem det nye menighedsarbejde kunne gøre det. Allermindst har de lov til at sige, — sådan som adskillige virkelig har været simple nok til: «bliver vi ikke fri for melodierne, går vi». Vi andre kan dertil svare: flere af os har i åringer fundet os i melodier som ikke tiltalte os, men aldrig faldt det os ind at den grund at gå fra den kres, hvor vi var sat og hørte hjemme. Og jeg personlig kan tilføje: I min ungdom kom jeg meget i Var-

tov. Der gik i den tid ikke en søndag uden at vi fik en ny melodi. Mange af dem var såmen ikke videre dejlige, men jeg husker at det morede mig at lære så meget nyt af kendte, — det er jo dog, det eneste naturlige for unge mennesker. Og aldrig faldt det mig ind at sætte mig på bagbenene overfor dette nye; jeg vidste jo bestemt, at jeg ikke var sat til dommer dér, jeg var ikke kaldet dertil. Man fristes virkelig af og til til at spørge moodslændere: er I kaldede i spørgsmålet om disse melodier? har Vorherre givet jer et serende i den sag? Hvis I kan svare ja, så véd I jeres forstepligt, — at sætte jer grundigt ind i dem. — Gør de det så ikke, har de i samme åndetret tabt al ret til at tale med. Gør de det, ja så véd vi jo hvordan det plejer at gå dem der fordonsfrit kommer til vore melodier, — de ender med at elske dem.

Nu har jeg nogenlunde sagt det der ligger mig på hjerte. Jeg håber du i det væsentlige er enig med mig. Glædelig jul til dig, din kone og dine børn. Brug nu den gode juleferie til at lære dem rigtig mange af vore melodier. Det er jo børnene det kommer an på, de er fremtiden. Og de er uden fordomme.

Sølvhversdag, Gentofte 22. Dec. 1923.

Din

Thomas Laub.

Samfundet »Dansk Kirkesang« traadte første Gang frem ved Organist *Thomas Laubs* 70 Aars Fødselsdagsfest d. 5. December 1922, hvorfor denne Dato er knyttet til dets Navn. Men sin fastere Form fik Samfundet først ved det Medlemsmøde, der holdtes i Helligaandshuset d. 7. Maj 1923. Her blev af det foreløbige Udvalg fremlagt Forslag til Vedtægter og efter en Forhandling fastsloges som fremtidig gældende de Vedtægter, Medlemmerne er gjort bekendt med gennem Postopkrevningsblanketterne, og som her yderlig optrykkes.

VEDTÆGTER

FOR SAMFUNDET »DANSK KIRKESANG« AF 5. DECEMBER 1922.

1. Samfundet »Dansk Kirkesang« har til Formaal at virke med til at fremme Forstaaelsen og Brugen af dansk Kirkesang, saaledes som den er fornyet og tilrettelagt af *Thomas Laub*.
2. Dette søges opnaaet ved bl. a. at lade afholde Salmesangveelser, hvor saadant kan gøres, at give Organister og Lærere Lejlighed til at uddannes i dansk Kirke-

sang og iøvrigt yde Støtte til ethvert Arbejde, der svarer til Samfundets Formaal.

3. Samfundet ledes af et Arbejdsudvalg paa 9 Medlemmer, der første Gang vælges af Medlemmerne og derefter supplerer sig selv.

4. Medlemmerne yder et aarligt Bidrag af mindst to Kroner til Støtte af Sagen. Paa Egne, hvor der er et større Antal Medlemmer, udpeger Arbejdsudvalget en Kredsleder, gennem hvem Samarbejde finder Sted. Der holdes regelmæssigt, mindst aarligt, Medlemsmøder, hvor Beretning og Regnskab forelægges.

Det har altid sin Vanskelighed at komme i Gang med et Arbejde som dette og tager sin Tid at finde de bedste Arbejdsmaader. Men det skal dog nævnes, at vi allerede har haft Lejlighed til at støtte noget af det, Samfundet ønsker fremmet. Saaledes ved almindelig dansk Prestekonvents aarlige Møde ved Nyborg Strand, hvor *Th. Laub* var indbudt til at tale om vor Kirkesang, og hvor Magister *Waldike* ledede et frivilligt Kor fra Fyen. De 150 Præster, der var samlede, fik her et stærkt Indtryk af Ævnheden og Egtheden i disse Salmetoner. Ligeledes har Magister *Waldike* efter Opfordring fra nogle Menigheds kredse i Holbækken paa Foranledning af Sognepræst *Godt, Kundlyb*, illustreret dennes Foredrag om Kirkesangen ved at lade sit Kor synge en Del af de gamle Kirketoner. Ved nogle kirkelige Møder i Jylland og paa Sjælland har Sekretæren, Pastor *Trier*, Frederikskirken, haft Lejlighed til baade i Tale og Toner at drage »dansk Kirkesang« frem, og i forskellige Menigheds kredse er der et virkeligt Arbejde i Gang med at indøve disse Kirke melodier.

Udvalget har bestemt sig til at yde Støtte til Afholdelsen af et kortere Sommerkursus i Kirkesang. Dette Kursus er særlig beregnet paa Lærere, Kirkesangere og Organister, som har Forudsætninger for at kunne lade Udbytte af en saadan Undervisning. Kursuset tænkes afholdt i Dagene den 10. til 24. August i København under Ledelse af Organist *Laub* og Kantor, Magister *Waldike*. Der kan ydes Deltagere i Kursuset en økonomisk Støtte, der vil kunne dække en Del af deres Udgifter ved Opholdet i Hovedstaden, foruden at Undervisningen er gratis. Da det i alle Tilfælde i Aar kun kan blive et meget begrænset Antal, der kan komme med, har man tænkt sig det som den naturlige Ordning, at de stedlige Kredsledere var medvirkende ved Antagelse af Kursusdeltagerne. Det henstilles derfor, at Anmodninger om at deltage bliver sendt til en af disse Kredsledere, hvis Adresser findes nedenfor.

KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

8 Meddelelser fra Samfundet „Dansk Kirkesang“

FLERE MEDLEMMER!

Da Samfundet stiftedes, var vi ca. 500 Medlemmer — et anstændigt Antal i Betragtning af, at Tanken om en Organisation af Arbejdet for dansk Kirkesang var saa ny. Men vi maa blive mange flere for at magte de Opgaver, der ligger for. En af de største, maaske den allervigtigste af vore Opgaver for Ojeblikket er den at faa vor Kirkesang sunget i vore Skoler baade i By og paa Land. Som det er nu, er det næsten umuligt selv for de Lærere, der gerne vil det, at gøre Børnene kendt med disse Kirketoner. Der er jo nemlig saa og saa mange Romancer og Koraler, der skal læres først. Skal der ske en Forandring her, maa Tilsynet med Skolens Sang blive anderledes. Jo flere Medlemmer vi er, des større Indflydelse faar vi herpaa. Og jo flere vi er, des større Pengemidler kan vi bruge. Der er nok at bruge dem til!

Vi maa hver paa sit Sted gøre, hvad vi kan for at øge Mellemstallet.

ARBEJDSUDVALGET

Organist *Thomas Laub*, Formand, Kirkebakken 12, Gentofte.
Korlede, cand. phil. *Dujardin*, Kasserer, Postadresse: Dansk Kirkesang, København C.
Pastor *J. Trier*, Sekretær, Livjægergade 414, København Ø.
Stadsbibliotekar *Aarbo*, Ole Suhrgade 14, K.
Ingeniør *Hanning*, Ingerslevsgade 130, B.
Organist *Rang-Keller*, Islands Brygge 17, B.
Provst *Schultz Lorentzen*, Prinsessegade 52, C.
Sognepræst *Welding*, Højbro Plads 9, K.
Kantor, Magister *Woldike*, Annatlegade 15, K.

KREDSLEDERNE

Organist *Th. Aagaard*, Ryslinge.
Højskoleforstander *Balden*, Usherup Højskole, Varslev.
Frimenighedspræst *Th. Batslev*, O. Jolly, Erslev.
Fru *K. J. Bentzen*, Niels Juelsvej 29, Svendborg.
Sognepræst *Jørg. Eriksen*, Asserballe, Augustenborg, Sønderjylland.
Førstelærer *Jensen*, Stege, Moen.
Sognepræst *K. Jørgensen*, Grønberg St.
Pastor *E. Poulsen*, Odense.
Seminarieleerer *O. Ring*, Ribe.
Redaktør *H. Skovmand*, Kolding.

AARSMØDE

I Følge Væltgættene skal der jo være et Aarsmøde. Udvalget har fastsat dette til *Mandag d. 5. Maj Kl. 8 pr.* i Helligandskirkens (ovenpaa) Valkendortsgade. — Det vilde være rart, om saa mange som muligt af Medlemmerne vilde komme den Aften, for at vi kunde være sammen, synge sammen og faa talt med hverandre om vor Sag og vort Arbejde. Lad os altsaa i Altsammen sætte et Marke ved den 5. Maj.

K. S. H. 1902. 1903. 1904.

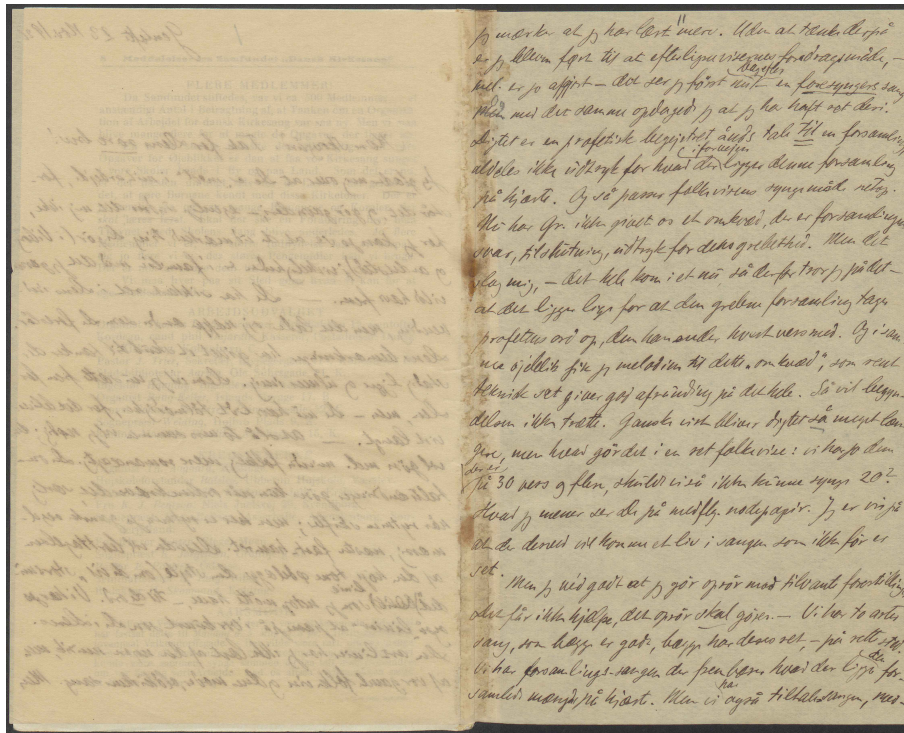
1 Juleaften 23 Nov. 1902.

Min Skovsøn. Tak for Din rare brev!

Jeg glæder mig over at De er med i mit arbejde, for
saa det, og gør godt der — og endelig ender det mig ikke,
for jeg kan jo se at De er med det. Men det er (i Viden
og Anstændighed) vistnok bedre at faa det paa
vildt hør frem. — De har vistnok set i den sidste
nummer, men det lader sig neppe gøre som de første.
Denne demarkering har givet i Ledsat til hør de
største Lige og ulige sprog. Som vil jeg sætte pen for
de, men — de vil have det selvstændigt, for de vil
være langt. — Altså to uger sammen vil jeg neppe
vil gøre med. Næsten alle, men de vil have det
helt endelige gøre. Men det er vistnok det bedste, som
hør rytmen skifte; men det er vistnok jo ganske ord-
mæssig, næsten fast hør det. Altsaa vil det være
af den høje tone og det vil den. (Om det vil "Aarsmø-
det" vil jeg vistnok vilde have — til det end. Vi kan jo
også prøve at gøre det i det samme, som de vilde.
Den er vistnok har jeg ikke best af den nye nummer, men
af vor gamle folk vil jeg vistnok vilde have dem.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET



KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

11
Lidelse, fortælle, profet-sangen, - den som har sit ind-
gangspunkt i en moders sang til hendes barn. Det er den
der har fundet sit smukkeste udtryk i vor folkedans, hvor
den at forsvunden mellem (i de gamle) findes i et højt,
i et højt i en vordet. Denne sang er i faldet, hvor den
tilbage, helt skildet af vejen, og det er synd. (Det må
de kunne forve, d. som i Vindes) profetisk "til hals".
Grundet i først Gr's mening på sang for minde og
der mest at de i skalen af hals, og de gamle har i sand-
sagen en bry for faldsang. Måske er præstens glim-
skel. Den er kendt, når de i et dybt af Gr. har en hals,
proben, som kun bekræfter at det er en lille i de gamle og det
for at den er selv. Men et så højt dybt er, ikke men, fald-
sang men fortællende, - og men, faldsang er først og
først mest over på fortællende. Gr. var jo den store bryter
de kendt de gamle, profetisk titel, som bryter, d. v. d. på
den ene side, salme sang og foran bryter sang på den anden.
Lad mig høre komme til din ret, - men når Bryder (d. v. d.)
med en guld bryder og Leds men, fald sang "I kreds den
de gamle" gør den skam, selv (nær kendt den) (selv)
- i vildheden for den men, fald til guld bryder
og når præstens atten en vild, selv den de selv og det
det mest af Leds den skam men, fald sang i den i Leds
(Når det var ikke helt fri for den synd) i et højt og for

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

g vildhællighed, vi går jo lige ud fra den danske kirkegang,
vi skal jo lige så helligsindede: den dybt danske kirkegang,
med sin fællestrikthed og sit blygsomme, det jødes var fælles
vise, og kirkegangen sig selv i dem, den gude, og som ikke
mang falk her magt til. — Ser du ikke Lyske med
Guds arbejde! Noorden skold, j det vil have fundet sig
dette og fælt med tiden, i den ^{sin, den} ~~fordi~~ ^{er} ~~hans~~ ^{land} ~~svand~~,
og, kaldt ikke at vrik af det, er fælt med hans tanker.

Nå, vrid skald den en lang, smuk! Vil du vi
hænk ^{over} ~~den~~ "Ivold", som man brugt med dette, og
når de har spættet på det, ved Lyske, ligesom her
de mener. Hvis jo har det, og med. Kan gå an, når
jo vil se at læse den i "Højtidet bladet". I sammen den
kommer i løbet af fra tiden to med. til at bestyr
sælven af G. som er meget lidt kendt, så falk ikke
kan forvare sig. Mange vil gøre.

Du er J. J. J.

1) For den i vildhælligheden her, vil det den
Lyske som man vil gøre det, i Kirkegangen fra det kirke
At til den, du de fortæller, når i den i en skal gøre det i.